

Bachelorgradsoppgave

Å forebygge mot digital mobbing av elever på ungdomstrinnet.

Preventive work against cyberbullying of students in lower secondary school.

Forfatter: Cecilie Hågensen

GLU360

Bachelorgradsoppgave i Grunnskolelærerutdanning
for 5. – 10. trinn

Lærerutdanning

Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2015

SAMTYKKE TIL HØGSKOLENS BRUK AV KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e): Cecilie Hågensen

Norsk tittel: Å forebygge mot digital mobbing av elever på ungdomstrinnet

Engelsk tittel: Preventive work against cyberbullying of students in lower secondary school

Studieprogram: Grunnskolelærerutdanning for 5. – 10. trinn

Emnekode og navn: GLU 360 Bacheloroppgave

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, HiNTs åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: _____

Dato: 24.05.15

Cecilie Hågensen
underskrift

underskrift

Cecilie Hågensen

underskrift

underskrift

HINT

... Mange sier at nettmobbing ikke gjør noe vondt, fordi det ikke skjer noe fysisk. Disse personene har aldri opplevd mobbing selv, kanskje fordi de ikke vokste opp med datamaskinen eller Facebook. Nettmobbing er så mye verre. Du har kanskje hørt uttrykket «pennen er sterkere enn sverdet». Hvis vi skal si det mer moderne, så sier vi: Tastaturet er sterkere enn neven...

(i Staksrud 2013, s.69).

Forord.

I tre år har jeg fulgt lærerutdanningen 5-10 ved Høgskolen i Nord-Trøndelag. Gjennom dette har jeg vært ute i praksis både på barne- og ungdomstrinn, noe jeg med hånden på hjerte kan si at jeg har trivdes godt med. Jeg har blitt beriket med mange erfaringer fra lærerens hverdag både i og utenfor klasserommets fire vegger, og virkelig fått innsikt i hvor stor betydning lærere har for sine elever.

Høsten 2014 fikk vi gjennomgått temaet digital mobbing, noe som jeg var lite kjent med fra før. Det fattet min interesse og nå er jeg ved veis ende av bacheloroppgaven min, der temaet er akkurat dette; digital mobbing. Det har uten tvil vært en svært lærerik prosess. Det å få lov til å fordype seg i et slikt emne og å gjøre forskning rundt det, har hatt stor betydning for meg.

Jeg hadde ikke klart dette alene, og en stor takk går derfor til den flotte veilederen min, Tove Anita Fiskum. Det har alltid vært en åpen dør, dersom det har vært noe. Ved hjelp av gode tilbakemeldinger og diskusjoner har dette vært en viktig del for å kunne ferdigstille oppgaven. Jeg vil også benytte anledningen til å takke Liv Iren Grandemo som har vært en fantastisk god pedagogikklærer gjennom mine tre år på lærerutdanningen. Hun har virkelig gitt meg inspirasjon og kunnskap til å være en god lærer, og gjennom sine timer gitt stort spillerom for diskusjon. Jeg vil også takke lærerne, og spesielt miljøterapeuten som så seg villig til å stille til intervju, slik at jeg kunne få et innblikk i deres erfaringer og deres hverdag.

Levanger, mai 2015.

- Cecilie Hågensen.

Sammendrag.

Temaet for oppgaven er digital mobbing. Formålet var å bli bedre kjent med ulike forebyggende metoder som kan avdekke og bekjempe fenomenet digital mobbing i ungdomsskole. Jeg vet selv av egen erfaring, at det å trives på skolen har betydning for den faglige og sosiale læringen. Med at elever bruker digitale medier 24/7, så jeg nytteverdien i at jeg som kommende lærer kan hjelpe elever som er utsatt for digital mobbing og forsøke å gi de en bedre hverdag.

Jeg valgte derfor å benytte en kvalitativ studie for å intervjuere lærere på ungdomstrinnet, for å bli bedre kjent med digital mobbing, hvilke utfordringer de så med det, og hvilke redskap de benyttet for å bekjempe digital mobbing. Ved bruk av teori sett i sammenheng med intervjuene har jeg funnet ut at det er vanskelig å oppdage digital mobbing. Dette fordi det foregår mer skjult, der i blant på elevens mobiltelefon og datamaskin når eleven kommer hjem. Foreldre kan derfor være en viktig bidragsyter for lærerne da de kan bistå med å avdekke dette. En annen viktig faktor, kan være å gi undervisning til elever hvor man har fokus på holdninger og nettvett, hvordan de kan ferdes på internettet på en trygg og sikker måte.

Innholdsfortegnelse.

1.0	Innledning.....	1
2.0	Teori.....	2
2.1	Tradisjonell mobbing – digital mobbing.....	2
2.2	Bronfenbrenner - samspillet mellom de ulike miljøene.....	3
2.3	Foreldresamarbeid.....	4
2.4	Klassemiljø.....	5
2.5	Antimobbeprogram.....	6
2.5.1	Alle har en psykisk helse.....	6
2.5.2	MOT til å si nei.....	6
2.6	Nettvett.....	7
3.0	Metode.....	8
3.1	Utvalg.....	8
3.2	Intervju.....	8
3.3	Forforståelse og analyse.....	9
3.4	Etiske betraktninger.....	9
4.0	Resultat.....	10
4.1	Proaktiv forebygging.....	10
4.2	Oppdagingsfasen.....	11
4.3	Håndteringsfasen.....	12
5.0	Drøfting.....	13
5.1	Digital mobbing.....	13
5.2	Foreldresamarbeid som et verktøy.....	14
5.3	Klassemiljøets betydning - relasjonen mellom lærer og elev.....	15
5.4	Å undervise i nettvett – ett verktøy for lærerne.....	17
5.5	Bruken av antimobbeprogram og dens betydning.....	18
5.6	Håndtering.....	19

5.7 Metodekritikk.	20
6.0 Avslutning.	22
Litteraturliste.	23
Vedlegg 1.	

Mitt bilde før forordet er hentet fra et bildesøk på Google.no og er tilgjengelig fra <http://www.lillehammer.kommune.no/digital-mobbing.5325830-172351.html> [Lastet ned 18.mai 2015].

1.0 Innledning.

Digital mobbing er et nytt fenomen som gradvis har vokst seg frem i dagens nettverkssamfunn. I de senere årene har det vært stort fokus blant medier og forskning, på at barn blir mobbet ved bruk av digitale verktøy som mobil, internett og data. Ut i fra Medietilsynets undersøkelse i 2014, ser vi at 13% av barn i alderen 9-16 år har opplevd å bli mobbet på internett eller via mobil (Medietilsynet, 2014). Det å bli digitalt mobbet er vist å kan gi flere ulike konsekvenser for barnet, både fysisk, psykisk og faglig (NOU 2015:2, del 3, Kap.5). Det er vist at barn kan utvikle psykiske helseskader som angst, depresjon og selvmordstanker med fysiske reaksjoner som kan være knyttet til disse, som videre kan gi konsekvenser for skolefaglige prestasjoner, som f.eks. dårligere karakterer (NOU 2015:2, del 3, Kap.5). En annen faktor er at bilder, videoer og meldinger er vanskelig å fjerne når de er digitalt delt, de sprer seg raskt over internettet hvor alle har tilgang til å se (Dahl, 2015).

For meg ble interessen for å forebygge mot digital mobbing stor, da vi på lærerutdanningen fikk se en video på YouTube.com av en elev, Amanda Todd i fra Canada. I denne videoen forteller hun en historie om et bilde som ble postet på internett da hun var 12 år, som fulgte henne de neste tre årene, noe hun ikke kom seg unna. Da hun var 15 år laget hun en video om historien, og en uke senere tok beklageligvis Amanda Todd sitt liv. Jeg vil oppfordre lesere til å se denne filmen for å forstå den digitale mobbingens brutalitet, da denne ligger som bakgrunn for valg av tema (My story: Struggling, bullying, suicide, self harm, 2012). Videoen og dens tema fattet mitt engasjement.

Etter Opplæringslova §9a-1 (1998) har alle elever rett på et godt psykososialt miljø, og det vil være lærerens jobb å sørge for at alle elevene opplever dette. Som snart ferdigutdannet lærer ser jeg viktigheten i å kunne forebygge mot digital mobbing. Med bakgrunn i dette har jeg valgt å se nærmere på digital mobbing, men har valgt å avgrense oppgaven med å holde fokuset til lærerens arbeid knyttet til temaet. Min problemstilling blir derfor:

"Hvordan kan lærere arbeide forebyggende mot digital mobbing av elever på ungdomstrinnet?"

For å belyse problemstillingen valgte jeg å intervjuere lærere på ungdomstrinnet. For å finne ut hvilke forebyggende tiltak de hadde og om det var et fokusområde i en hektisk hverdag. Jeg har også valgt å se på litteratur om digital mobbing, klasseledelse, foreldresamarbeid, nettvetsregler, opplæringsloven og læringsteori som danner teorigrunnlag for oppgaven.

2.0 Teori.

2.1 Tradisjonell mobbing – digital mobbing.

Den tradisjonelle mobbingen blir assosiert med at det står et offer i sentrum i en ring, hvor mobberne står og slenger stygge ord, bruker vold og andre psykisk virkemidler (Olweus, 2000, s.17). Denne form for mobbing foregår på skolen, og på skoleveien hjem, men ender etter ett visst tidspunkt, til du er tilbake på skolen dagen etter (Staksrud, 2013, s.45). Tidligere har det vært forsket på den tradisjonelle mobbingen, som defineres blant annet av Erlend Roland (2014, s.25) som:

"Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen. "

En annen kjent definisjon av den tradisjonelle mobbingen er;

En person er mobbet eller plaget når han eller hun gjentatte ganger og over en vis tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer. Dette kan utføres med:

- *fysiske midler (slå, sparke, dytte, bruke våpen)*
- *ord (verbalt)*
- *på andre og mer indirekte måter (kroppsspråk, blikk, utestenging, spredning av negative rykter)*
- *med elektroniske midler (mobil, internett)*

(Staksrud, 2013, s.43).

Den siste definisjonen av mobbing, kom i en nyere utgave, hvor vi ser at mobbing kan utføres med elektroniske midler, slik som bruken av mobil og internett. Barn er preget av en digital livsstil hvor en rekke samfunnsinstitusjoner er blitt visket ut av det virtuelle rommet (Krumsvik, 2012, s.83). Dette medfører for barn og unge en ny måte å mobbe på ved bruk av internett, digital mobbing. Nancy Willard mener at digital mobbing innebærer "å være slem mot andre ved å sende eller publisere skadelig materiale eller å ta del i andre former for sosial ondskap gjennom internett eller andre digitale teknologier" (Samnøen, 2014, s.42).

Digital mobbing kan også defineres som "En hvilken som helst oppførsel utført gjennom elektroniske eller digitale medier av individer eller grupper som gjentatte ganger kommuniserer fiendtlige eller aggressive meldinger med den hensikt å påføre skade eller ubehag på andre" (Samnøen, 2014, s.53).

Internett er blitt en integrert del av barnas og de unges hverdag. Det brukes både til underholdning, kommunikasjon, samt til å tilegne seg informasjon og utføre skolearbeid (Staksrud, 2013, s.28). Hvis vi ser nærmere på sosiale medier ut i fra Staksrud (2013, s.29) defineres det som elektronisk kommunikasjon. Hvor man kan skape nettbaserte miljø for å dele informasjon, ideer og personlige meldinger med mer (Staksrud, 2013). For barn og unge blir internett et sted hvor de danner relasjoner til andre mennesker på tvers av geografiske grenser (Krumsvik, 2012, s.84). Man kan se at for mange barn, blir internett ett sted hvor de er seg selv, gir informasjon om sin egen private arena, får kommentarer og får "likes" på ulike arenaer ut i fra dette (Staksrud, 2013).

På ett vis kan man si at ved digital mobbing slipper mobbeofferet aldri unna. Den digitale virkeligheten er nå at man er tilgjengelige døgnet rundt og man kan aldri gjemme seg bak en låst dør som er kjent ved tradisjonell mobbing (Staksrud, 2013, s.45). For barn er det ikke like enkelt å bare skru av mobilen eller internettet, da sosiale medier er en viktig del av elevens digitale livsstil, og det kreves at man er "online" til enhver tid (Krumsvik, 2012, s.89).

2.2 Bronfenbrenner - samspillet mellom de ulike miljøene.

Urie Bronfenbrenner utviklet i 1970 en økologisk modell som går ut på hvordan mennesker vokser og utviklere seg i de ulike miljøene de tar del i (Olsen & Traavik, 2010, s.68). Han mener at barnet må forstås ut i fra en helhetlig sammenheng der ulike miljø som barnet deltar i, er med på å påvirke barnets utvikling (Imsen, 2012, s.58). Imsen (2012, s.59) sier at barnet er en dagpendler mellom de ulike miljøene og har tilhørighet flere steder samtidig. Modellen er delt inn i fire miljø, hvor barnet selv står i sentrum. Mikrosystemet er de miljøene som ligger nærmest barnet, som barnet befinner seg i daglig. Det består av familie, skole/barnehage, kamerater, nabolaget og fritidsaktiviteter barnet deltar på, og de er nettverk av relasjoner som barnet er en del av (Imsen, 2012). Videre i modellen kommer mesonivået (Olsen & Traavik, 2010, s.69). Her blir flere miljø studert samtidig i forhold til samspillet mellom dem, blant annet gjennom samarbeidet mellom skole og hjemmet.

Barnet har med seg ulike erfaringer mellom de ulike miljøene (Imsen, 2012), og mesonivået blir samspillet mellom de ulike miljøene som befinner seg i mikronivået (Olsen & Traavik, 2010). Videre i den økologiske modellen kommer eksosystemet.

Dette er ulike samfunnsinstanser som har innvirkning på barnet, men ikke aktivt er involvert i (Imsen, 2012). Eksempelvis kan dette være barnevernet, PPT eller arbeidslivet til foreldrene. Dette er instanser som opererer på lokale samfunnsnivå (Imsen, 2012). Det siste nivået i Bronfenbrenner sin modell er makrosystemet, som er overbygninger på samfunnsnivå (Imsen, 2012). Deriblant det økonomiske systemet, utdanningssystemet, helse- og sosialvesen og det politiske systemet. Disse kan ha innvirkning på hvordan man skal drive skolen, som igjen påvirker barnets skolehverdag. Alle deltar i en sosialiseringssprosess, noe som omhandler hvordan vi opptrer i de ulike sosiale arenaene vi er en del av (Imsen, 2012).

2.3 Foreldresamarbeid.

Opplæringslova § 1-1 (1998) sier at skolens opplæring skal skje i "*samarbeid og forståing med heimen*". Det kommer fram at det er viktig med et godt skole-hjem -samarbeid for at elevene skal oppleve en sammenheng mellom skole og hjem, og dette gir erfaring om at de "*voksne bryr seg*". Elevene vil med dette føle en trygghet, som kan bidra til sosial utvikling (Lyngsnes & Rismark, 2007, s.166).

Hos den profesjonelle læreren inngår en stor del av jobben å ha kompetanse til å utarbeide et godt foreldresamarbeid for sine elever. Det er viktig med et godt samarbeid med de foresatte da både lærer og foreldre er der for barnets beste. Som lærer er man en profesjonell innen sitt fag, og det er viktig at man viser foreldrene at man innehar kompetanse, dette for å opprette en relasjon bygd på respekt. Med dette vil det være viktig å bygge relasjoner i fredstid for å oppnå et godt foreldresamarbeid (Haugstad, 2014, s.83). I følge Olsen og Traavik (2010, s.192) referer de til tre ulike samarbeidstyper mellom skole og hjem: det problemorienterte, det regelmessige og det daglige samarbeidet. Dersom man har et problemorientert samarbeid, tar man kontakt kun da det har oppstått problem i forhold til barnet. Hvis man har et regelmessig samarbeid har man faste møter slik som foreldremøter. Det daglige samarbeidet vil si at man bygger på relasjoner som både foreldre og lærere opplever som meningsfylt. Her kan man ha daglig kontakt hvor man utveksler informasjon jevnlig (Olsen & Traavik, 2010, s.192).

2.4 Klassemiljø.

En viktig forutsetning for barnas læring er at de føler seg trygge og trives på skolen (Haugstad, 2014, s.18).

Betingelsene for dette blir å ha gode relasjoner til andre mennesker og dersom læreren har relasjonskompetanse, er det med på å danne et godt grunnlag både for læring og positiv utvikling. I følge Bronfenbrenner defineres en relasjon som "*et gjensidig forhold til et annet menneske*" (Olsen & Traavik, 2010, s.121). Gode relasjoner og et godt klassemiljø er med på å skape et godt samspill blant elevene, hvor de blir behandlet med respekt og anerkjennelse (Olsen & Traavik, 2010, s.122). Det handler om å skape et godt klassemiljø, hvor hver enkelt elev opplever trygghet og tilhørighet slik at det vil være gode betingelser for både faglig og sosial læring i skolen (Haugstad, 2014, s.17).

Som lærer vil det være viktig å være en autoritativ klasseleder. Det handler om å bygge tillit blant elevene i klasserommet, ved å vise omsorg for hver enkelt elev, samtidig som man framstår som en tydelig leder (Roland, 2014, s.92). Læreren er en rollemodell for sine elever, og det bør derfor være samsvar mellom det man sier og gjør, samtidig som man framstår som et godt eksempel hvor alle blir behandlet med respekt (Myklebust, 2015). Hvis man er en slik lærer vil det være større mulighet for uformelle møter med elevene, hvor de forteller hvis det er noe de tenker på (Myklebust, 2015). I følge Olsen og Traavik (2010, s.129), vil en lærer som innehar autoritativ klasseledelse med sin væremåte, skape trygghet hos eleven. Videre forteller de at den tydelige læreren selv tar initiativ og snakker med eleven, og venter ikke på at det enten går over, eller eleven selv kommer og forteller. Det handler om å være en omsorgsfull lærer. Læreren skal bry seg om hvordan elevene har det, i og utenfor klasserommet (Myklebust, 2015).

Det vil også være viktig å forstå elevens atferd, og dette kan gjøres ved å mentalisere. Mentalisering handler om å se det som ligger bak det som sies, det umiddelbare og det som lett observeres, samtidig som man ser motivene for det som gjøres (Kvello, 2011, s.166). Det handler om å forsøke å forstå tanker og følelser både hos seg selv og hos andre (Olsen & Traavik, 2010.s.181). Ved å mentalisere vil man som lærer ha en dypere forståelse, å se sine elever med et blikk innenfra hvor man bedre forstår dem. De lærerne som mentaliserer har en interesse av å bli kjent med eleven, og vil med dette vise at man er til for å hjelpe (Kvello, 2011). Det å kunne mentalisere er i følge Olsen og Traavik (2010, s.181) et viktig redskap å ha i vår pedagogiske verktøykasse både som lærer og medmenneske.

2.5 Antimobbeprogram.

2.5.1 Alle har en psykisk helse.

Planen for elevenes psykososiale miljø er at skoler skal arbeide kontinuerlig og systematisk med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing og annen krenkende atferd i henhold til intensjonene i Opplæringslova § 9 (1998). Skolen skal legge vekt på kontinuerlig og langvarig arbeid med elevens psykososiale miljø, og at det samarbeides med foreldrene i forhold til forebygging og holdningsskapende arbeid. Det kommer frem at alle ansatte ved skolen har handlingsplikt til å undersøke, varsle og gripe inn dersom de får mistanke om at en elev er utsatt for mobbing eller annen krenkende atferd, som videre skal bidra til at elevene får leve i et trygt og godt miljø (Helse- & utdanningsdirektoratet, u.d)

2.5.2 MOT til å si nei.

MOT er et program som forebygger mot mobbing, mistriivsel, ensomhet, rusmisbruk og gruppepress (MOT, u.d.a). MOT har ulike medarbeidere som for eksempel skolepersonell, politi, idrettstrenere og ungdommer. De har bygd opp en modell for hvordan skolen og lokalsamfunnet kan jobbe sammen med ungdom, og hvordan de kan involvere både fritidsarenaer og foreldre. MOT er et verktøy som bygger opp under ungdommens selvtillit, optimisme, mot, opplæringskvaliteter og læringsorientering. I ungdomsskolen er MOT et pedagogisk program som elevene får møte 14 ganger over tre år, med en besøksvarighet er på 1-2 1/2 time (MOT, u.d.c).

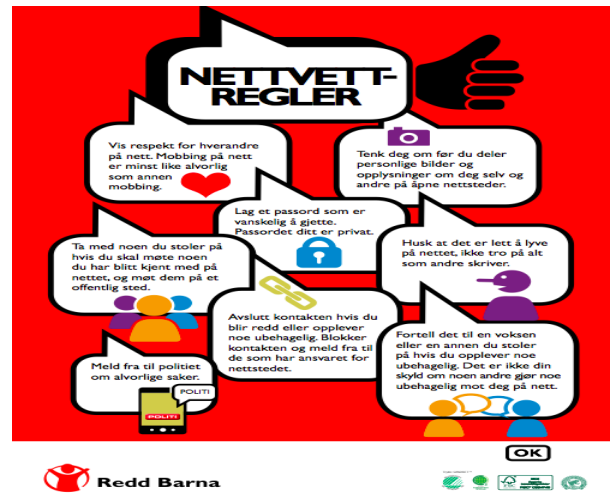
Det er forskjellig innhold, tema og målsetting for hver gang MOT besøker skolen. Disse er også knyttet opp mot læreplanen i forskjellige fag. Etter en rapport fra Edvard Befrings som ble gjennomført desember 2010, kom det frem at i gjennomsnitt er ungdommene på MOT-skoler bedre til å bry seg, stå imot gruppepress og å si nei (MOT, u.d.b). Dersom man ser på Elevundersøkelsen 2008-2012 ser man at MOT-skolene hadde en reduksjon i antall mobbede elever som mobbes flere ganger i uken i løpet av ungdomsskoletiden (Moen, 2012).

2.6 Nettvett.

Nettvett handler om å lære barn til å bruke internettet på en trygg og positiv måte, og som lærer har man ansvar for å støtte og veilede sine elever slik at de lærer seg et godt nettvett (Redd Barna, u.d). For å gjøre dette på best mulig måte kan det være lurt å søke informasjon om hva som faktisk er elevenes sosiale liv på nettet, hva internett og mobiltelefon betyr for de. Det er viktig at man snakker åpent om det som skjer, og gjøre elevene oppmerksomme på konsekvenser ved å dele bilder og informasjon på internettet.

Å gjøre de bevisste på hva som er nødvendig å dele på internettet og hva som ikke er det, slik at de får en forståelse for hva det faktisk innebærer. Det vil være viktig å ta opp barns nettbruk på foreldremøter for å få foreldrene på samme lag slik at man kan lage regler om mobil og nettbruk som gjelder både for skolen som for hjemmet (Redd Barna, u.d).

Foto: Anna Maria Pirolt (Redd Barna, u.d).

3.0 Metode.

Metode beskriver hvilken måte man arbeider på for å få belyst sine spørsmål, og man kan da dele det inn i kvantitativ og kvalitativ. Kvantitativ metode baserer seg på tall og statistikk, mens kvalitativ metode er en mer fleksibel metode, som er opptatt av nærhet. Man får en annen type informasjon som ikke kommer frem ved en kvantitativ metode (Postholm & Jacobsen, 2011). For å belyse min oppgave valgte jeg kvalitativ metode, derav intervju. Min metode er forsket ut i fra et konstruktivistisk ståsted (Postholm & Jacobsen, 2011), da fokuset var å få mer kunnskap om hvordan lærere arbeidet for å forebygge mot digital mobbing. For å forstå ulike sammenhenger var forsker mer på et konstruktivistisk ståsted enn mot den positivistiske siden, som betrakter virkeligheten som noe relativt fast og stabilt som kan måles objektivt (Postholm & Jacobsen, 2011).

3.1 Utvalg.

I denne undersøkelsen ble det tatt et utvalg av informanter. Fire ansatte fra en ungdomsskole ble invitert til intervju, derav tre kvinner og en mann. Den ene av informantene jobber som miljøterapeut. De tre andre informantene jobber som kontaktlærer på ungdomstrinnet, som underviser i ulike fag og har ulike klasser. Dette for å få et representativt utvalg. Ett av utvalgsriteriet her var variasjonsbredde, da informantene hadde ulike fag og funksjoner på skolen.

3.2 Intervju.

For å besvare problemstillingen ble det som nevnt gjennomført et kvalitativt intervju av lærere (Postholm & Jacobsen, 2011). Det for å avdekke hvordan lærere og skolen arbeider forebyggende mot digital mobbing. De fire intervjuene ble utført individuelt, ansikt-til-ansikt. Det ble benyttet lydopptaker slik at jeg kunne konsentrere meg om hele intervjuet, og lyttet til det igjen i etterkant. Lydopptakene fra alle intervjuene ble til sammen femtiseks minutter. Det ble gjennomført et halvstrukturert intervju (Postholm & Jacobsen, 2011), hvor jeg hadde en intervjuguide (Vedlegg 1) som jeg forholdte meg til. Alle informantene fikk de samme spørsmålene, men var åpen for at samtalen kunne føre en helt annen vei, der hvor andre tema kunne bli nevnt. I intervjuguiden var det oppfølgingsspørsmål som ga meg mulighet til å innhente mer utfyllende informasjon, i de temaene som jeg ønsket dette. Med at en informant var miljøterapeut ble enkelte spørsmål endret underveis, for å tilpasse de ulike jobberfaringer.

3.3 Forforståelse og analyse.

På grunnlag av min utdanning som lærerstudent hadde jeg som forsker kun en viss forforståelse av digital mobbing, basert på undervisning i lærerutdanningen. Likevel har ikke det vært ett så stort fokus på forebygging av digital mobbing, at min forståelse påvirket intervjuene i forhold til informantenes svar og erfaringer. Etter innsamlingen av intervjuene ble de transkribert inn på dataen på grunn av bruk av lydopptaker. Intervjuene ble skrevet på bokmål med noen innslag av direkte sitat i fra informantene da de selv siterte noen av sine elever. Grunnet noen avbrytelser under intervjuene, medførte dette noen ufullstendige setninger, og jeg brukte tid til å lytte til intervjuene for å få en forståelse av hva som ble sagt. Det ble til sammen sytten sider med transkribert intervju. For å kunne belyse og besvare problemstillingen min, så jeg også på noen felles tema fra de ulike intervjuene, og sammenlignet svarene. Videre utførte jeg en deskriptiv analyse. Ved en slik analysemetode ble det dannet kategorier ut i fra intervjuene (Postholm & Jacobsen, 2011). Data fra intervjuene ble analysert, og jeg valgte å fokusere på tre variabler ut i fra det informantene hadde sagt. Variablene kom induktivt fram, ut i fra forskningsmaterialet (Postholm & Jacobsen, 2011). Til slutt ble resultatdelen inndelt i de tre variablene: Proaktiv forebygging, oppdagingsfasen og håndteringsfasen. Fra hvert av intervjuene ble det fokusert på det som var vesentlig for hver av variablene. Deretter dannet disse tre variablene en sammenhengende tekst. I resultatdelen ble det viktig for meg å fokusere på det som ble relevant for å belyse og besvare min problemstilling, som blir presentert i kapittel 4.0 Resultat.

3.4 Etiske betraktninger.

I forhold til etiske betraktninger så ble intervjuene utført individuelt, og ble på den måte anonymisert (Postholm & Jacobsen, 2011). Intervjuene kan ikke knyttes opp til navngitte personer eller til hvilken skole de arbeider ved. Det som deles av informasjon er informantenes kjønn, undervisningsfag og utdanning. Informantene ble invitert til intervju og stilte villig opp. Alle fikk opplyst at det ville bli benyttet lydopptaker, noe de samtykket til. I invitasjonen til intervjuene ble de informert om hvorfor jeg ønsket å intervju dem og hva datainnsamlingen skulle benyttes til. Validiteten i oppgaven kunne vært større da det kunne vært mulighet for å intervju flere informanter, samt at jeg kunne ha utvidet intervjuene mine til informanter i ulike skolekretser. Ut i fra oppgavens omfang, ble det for meg hensiktsmessig å ha fire informanter. Reliabiliteten er forsøkt ivaretatt gjennom en intervjuguide og en forklaring i metodekapitlet om utvalg av informanter og analyse.

4.0 Resultat.

Informantene i forskningen jobber på samme skole, men underviser i ulike fagemner. En av informantene er miljøterapeut og har arbeidet i tolv år ved den aktuelle skolen. Hun gir uttrykk for å ha mye erfaring med digital mobbing. Det er kun lærer B som sier han har hatt digital mobbing i sin klasse, og har erfaringer knyttet til det. Lærer A har den erfaringen at hun har godt innblikk i digital mobbing som mor, mens lærer C har ingen erfaring om temaet.

4.1 Proaktiv forebygging.

Miljøterapeuten sitt fokus i forhold til proaktiv forebygging er knyttet til foreldresamarbeid. Hun presiserte ved flere anledninger i intervjuet at de som skole, ikke kunne gjøre noe uten et samarbeid med foreldrene. Hun går tidlig ut og informerer foreldrene om hvordan det er å være barn i nettverdenen på denne skolen. Ikke informasjon om generelt i Norge, men om sin egen skole. På et slikt foreldremøte forteller hun om alt som eksisterer, og det viser seg at foreldrene nesten ikke forstår hva hun snakker om. Miljøterapeuten forteller videre at hun har et stort fokus på grensesetting. Derfor er det et stort fokus på seksualundervisningen, da det omhandler å sette grenser. Hun mener at hvis elevene klarer å sette grenser her, vil de også kunne sette grenser i andre situasjoner. Lærer C forteller at hun er helt avhengige av å ha samme kjøreregler som foreldrene har til barna. Forebyggende arbeid, med å lære barna rett fra galt, krever også fokus etter skoletid. Hun velger å ha informasjon knyttet til dette og digital mobbing på foreldremøtet som hun har i starten av skoleåret. På denne måten får foreldrene informasjon og en forståelse for hva fokuset til læreren er på skolen.

Lærer A er veldig opptatt av å skape gode holdninger rundt det å være på internett. Her fokusere hun blant annet på at det du ikke våger å si ansikt-til-ansikt til en venn, meddeler du heller ikke på internett. Hun prøver å få elevene til å forstå at mobbing ikke er lov og kan være straffbart. Hun underviser i RLE og bruker mye av timene her til å ta opp hvordan man skal være mot hverandre. Lærer A forteller at hun jevnlig arbeider med fokus på klassemiljø i sin rolle som lærer. Her er både lærer A og lærer C veldig like. Lærer C prøver å ha mye fokus på nettvett i forhold til hvordan de sender meldinger, og prate om hvordan et tastetrykk kan medføre ubehag både til avsender og mottaker. Hun har også fokus på dette med å legge ut bilder, at elevene må være svært forsiktig med dette, da det kan medføre store konsekvenser for dem. Selv underviser hun i norsk og matematikk, men prøver å ha fokus på nettvett her også, da de bruker data i enkelte timer.

Lærer B mener at det er vanskelig å knytte digital mobbing inn i sine undervisningsfag, som f.eks. matematikk. Han innrømmer at det snakkes lite om holdninger i disse timene. Han mener han er "på" sine elever og klasse når noe har skjedd, og snakker ofte i plenum med alle om hva som er greit og ikke greit. Han sier videre at han ikke legger skjult på at det er fagavhengig hvilket fokus det er på digital mobbing. Lærer B ønsker at han kunne vært mer i forkant av hendelser og situasjoner, og ikke bare fått det lempet på seg når noe har skjedd. Han sier at det er en utfordring å være i forkant når noe har skjedd, fordi det er skjult og foregår utenfor skolens vegger. Han føler at han kan ta en prat med elevene om hva som er greie holdninger, men at det til slutt er elevene som tar valgene.

Elevene i både lærer B og lærer C sin klasse har vært med på å lage klasseromsregler hvor alle elevene skal være med å bidra i trivselsreglementet til skolen. Lærer A er veldig opptatt av relasjonsbyggingskompetanse blant lærerne også. Hun mener at hvis man har en god relasjon til et menneske så ønsker du heller ikke å mobbe den personen. For alle tre lærerne kommer det tydelig frem at de har stort fokus på relasjonsbygging, og det å skape et godt klassemiljø allerede i starten av 8.klasse. Lærer B mener at det å bli godt kjent, med mye fokus på å ta vare på hverandre er forebyggende. Lærer B forteller at de har miljøterapeuter som er inn i bildet så fort noe har skjedd, og blir da en ressurs. På ulike møter gjennom skolen så er det ofte fokus på §9a i Opplæringslova (1998), hvor det snakkes mye om hvordan de skal ta tak i temaet.

Informantene forteller om to ulike mobbeprogram de har og har hatt ved skolen, og deres erfaringer om dette. Tidligere hadde skolen MOT-programmet, som omtalt i kapittel 2.4.2, men har nå valgt et mobbeprogram som heter «Alle har en psykisk helse», omtalt i kap.2.4.1. Lærer A påpeker at det er et stort savn å ha programmet MOT, fordi dette var et bra verktøy. Miljøterapeuten forteller derimot at MOT-programmet ble en «happening», som foregikk kun der og da. Med dette gikk skolen over til «Alle har en psykisk helse», som lærerne kan bruke jevnlig i undervisningen, eller i de bolkene som er bestemt og satt opp. Både lærer B og C forteller om at de synes "alle har en psykisk helse" er et bra verktøy, og miljøterapeuten forteller at hun ser mer nytteverdien i dette programmet, enn ved MOT-programmet.

4.2 Oppdagingsfasen.

Miljøterapeuten forteller at hun har ordnet seg "snikprofiler" for å følge med elevene på internett. Det for å se språkbruk, se hva som skjer og i hvilken retning dette har tenkt seg.

Ved å gjøre dette føler miljøterapeuten seg litt bedre forberedt, på hva som kan skje. Hun forteller at hun oppdager mye digital mobbing ved bruk av disse "snikeprofilene" sine, samtidig som at elevene er flinke til å si ifra. Det oppdages også ved at andre voksne fanger opp at noe har skjedd. Hun mener at elevene er flinke til å fortelle dersom de vet at noen blir mobbet, da de fleste ungene i dagens samfunn er godt oppdratt. Hun opplever ofte at elever kommer for å snakke, og da etterspør hun alltid om de vet om noen som blir mobbet. Hun mener at elevene ikke forstår at det er digital mobbing på skolen, da de opplever det mer som "hat-meldinger" fra medelever. Hun opplever derfor utfordringer knyttet til ulike begrep. Lærer A derimot, mener at elevene ikke forteller så mye om mobbing, og tror ikke at det er mye mobbing i sin klasse, men merker at det foregår noe i det skjulte. Det samme mener lærer C, hvor hun mener det ikke har vært noen digital mobbing i sin klasse, og har med dette ikke så mye erfaring med digital mobbing. Samtidig forteller lærer C at det også er vanskelig å oppdage, da det meste skjer i friminutt og fritid. Lærer A forteller at det er vanskelig å oppdage digital mobbing uten at noen kommer å forteller det, og der er elevene veldig ulike. Det samme opplever lærer B. Han sier at det er et problem at han ikke har tilgang til hva som blir skrevet, sagt eller gjort i den digitale verdenen, og dermed blir det utfordrende å skulle oppdage digital mobbing. Lærer B har ikke selv sett at det har foregått digital mobbing, men at de ansatte samarbeider seg i mellom, og får eksempelvis informasjon av miljøterapeut om det foregår noe, og man da oppfordres til en samtale med den/de aktuelle elevene.

4.3 Håndteringsfasen.

Som skole er de opptatt av å informere foreldre, ved første mulighet når de har fått opplysninger om pågående digital mobbing. Dette kan være ved at de informerer hver eneste forelder gjennom melding, og innkaller til ekstraordinære foreldremøter. Ved behov, når ulike saker eventuelt blusser opp igjen, innkaller de til nye møter og utprøver nye strategier for å løse problemet. Lærer A forteller også om at de samler seg og snakket med den/de aktuelle eleven/elevne, samtidig som at foreldrene blir informert. Lærer A er opptatt av at det å være inne på de ulike sosiale rommene som elevene tar del i, ikke en del av jobben til lærerne, men er mer en jobb for foreldrene. Hun påpeker at de tar seg av situasjoner dersom de blir oppdaget eller elevene kommer og snakker med lærerne, men mener bestemt at jobben til lærere er å undervise. Lærer B mener derimot at det blir lærerens jobb å håndtere når ting har skjedd, igangsette nødvendige tiltak, koble på miljøterapeut eller rådgivere for å ha en prat med dem.

5.0 Drøfting.

Gjennom intervjuene av de fire informantene kan man se ulike metoder som informantene tar i bruk for å forebygge mot digital mobbing. Informantene i undersøkelsen sier det er en utfordring og oppdage digital mobbing, og påpeker at de er avhengige av at elevene selv sier i fra. Samtidig vektlegges det å ha et godt foreldresamarbeid, noe de mener er en nødvendighet. Både foreldresamarbeid, gode relasjoner og et godt klassemiljø forteller lærerne er viktig både for å kunne forebygge, avdekke og håndtere den digitale mobbingen. I belyst resultatdel kan man se at det ikke er stort fokus på formelle tiltak, som antimobbeprogram, men kommer heller frem en uenighet blant en lærer og miljøterapeuten om hvilket som er best egnet. Dette er noe som vil bli videre drøftet med teori nedenfor.

5.1 Digital mobbing.

For å vite hvordan man som lærer skal kunne forebygge mot digital mobbing, vil det være vesentlig å være kjent med noen av motivene som ligger til grunn hos de som mobber digitalt. I følge Samnøen (2014, s.39) kan det være blant annet på grunn av kjedsomhet, at vennskap har endret seg, og man bryter ut i "hat-meldinger", derav hevn. Et vesentlig punkt kan også være barnets søkning etter status, i form av å få tilbakemeldinger fra andre, som å få et visst antall lesere på sine internettsider og "likes" på sine statuser. Man kan si at det å få "likes" på sin status, blir en signifikant andre for barnet (Skaalvik & Skaalvik, 2012). Kanskje kan man trekke det dit at elevene ser på antallet "likes" og hvilke tilbakemeldinger de får, og tolker ut i fra dette hvor godt de er likt og hva de betyr for andre mennesker. Om antallet "likes" er lavt, og eleven ikke får den oppmerksomheten som han/hun søker, kan kanskje dette føre til at barnet får lav selvtillit. Dette kan ses som en faktor som kan utløse digital mobbing, da man finner andre måter å få den oppmerksomheten man søker. Som det kom frem ved intervjuet av miljøterapeuten, mener ikke elevene noe vondt med meldingene de skriver til hverandre. Selv betegner de disse meldingene som "hat-meldinger", hvor de forsøker å endre atferd til den andre eleven, eller kommenterer noe de ikke synes var greit å gjøre av den aktuelle eleven. Miljøterapeuten beskriver en opplevelse om en jente som endret sin atferd, som deretter fikk "hat-meldinger" av sine tidligere venninner. Det viste seg at venninnene sendte slike meldinger, ikke for å mobbe, men for å få tilbake sin gamle venninne, men de aksepterte ikke endringen av atferd. De så på atferden som skummel og ukjent.

Dette ser vi kan stemme med hva Staksrud (2013, s.89) forteller, at man skal ikke ta utgangspunkt i at de som mobber ønsker å være slemme eller onde. Slik kan man se at motivasjonen for digital mobbing kan være annerledes enn motivasjonen er for tradisjonell mobbing (Staksrud, 2013, s.89). Man kan kanskje si at miljøterapeuten mentaliserte (Kvello, 2011) da hun prøvde å forstå venninnenes bakgrunn for disse "hat-meldingene". Det kan for enkelte være testing av moralske og sosiale grenser i forhold til hva man kan gjøre. Innerst inne vet barn at de ikke burde gjøre det, men de tester hvor langt man kan gå, før de får en reaksjon fra mottakeren. Og ved at internett er den digitale livsstilen til dagens barn, vil de alltid være tilgjengelige, og disse meldingene vil uansett nå frem til mottakeren (Staksrud, 2013). Kanskje kan det være at de tidligere venninnene ventet en reaksjon fra den jenta de sendte disse "hat-meldingene" til, for å fremme deres side av saken.

5.2 Foreldresamarbeid som et verktøy.

I følge Opplæringslova §1-1 (1998) skal man ha et godt skole - hjem samarbeid. Et hovedfunn i forskningen er at skolen er helt avhengige av et godt samarbeid med foreldrene for å kunne forebygge mot digital mobbing. Dette er det enighet om blant alle informantene, og de mener det er vanskelig å forebygge uten foreldrene, siden digital mobbing forgår også utenfor skolens fire vegger. Elevene er aktive brukere av internett og mobil, de tar den med seg til sengen når de skal sove og slik blir de "online" hele døgnet. Den digitale mobbingen skjer på fritiden, men den tas også med på skolen dagen etter, og man kan se tegn på at noe har skjedd. Dette mente lærer B, som så tydelige tegn på mandager etter endt helg.

En viktig forutsetning kan være å ha felles nettverksregler og verdier hjemme som på skolen. Det krever et godt samarbeid mellom mikronivåene (Imsen, 2012), hvor man kan oppnå en enighet. I følge miljøterapeuten er hun tidlig ute med å innkalle til foreldremøte, hvor hun tar for seg den digitale verdenen som elevene på skolen er en del av. Sett i sammenheng med teori vil det være viktig å se foreldrene som en ressurs (Olsen & Traavik, 2010). Ved at miljøterapeuten inkluderer foreldrene inn i elevenes digitale verden, forsøker hun å bygge et godt samarbeid og forebygge mot digital mobbing. Her kan man si at relasjonskompetanse vil komme til nytte når man skal bygge relasjoner med foreldrene. At det vil være viktig å bygge relasjoner i fredstid for å oppnå et godt foreldresamarbeid (Haugstad, 2014). En viktig ingrediens vil være tillitt, noe som opparbeides gjennom tid og arbeid, ved at læreren møter foreldrene med en interesse for deres barn, en respekt og åpenhet (Drugli, 2008).

Det er den profesjonelles ansvar å invitere til et aktivt samarbeid (Olsen & Traavik, 2010), og ved at miljøterapeuten velger å arrangere et foreldremøte, viser skolen sitt engasjement for elevene og at de har en interesse å forebygge mot digital mobbing. I boken "Barn som vekker bekymring" (Drugli, 2008) kommer det tydelig frem at man bør ha fokus på brukermedvirkning. Det er ikke alltid læreren som sitter med kunnskapen når det gjelder digitale medier, det kan liksom godt være foreldrene som har en bredere kompetanse på akkurat dette området. For at foreldre og skolen skal kunne arbeide aktivt sammen, vil deltakende foreldre være vesentlig. Slik kan de utfylle hverandre til å gjøre elevens beste. Både foreldre og lærer har ulik kompetanse innenfor temaet, noe som innebærer at de vil ha god nytte av å arbeide sammen som et lag (Drugli, 2008). Også har det seg slik at lærere og foreldre er like aktive nettbrukere som barn, i tillegg er de svært ofte barnas rollemodeller (Imsen, 2012). Av denne grunn blir det vesentlig å utøve god digital dømmekraft, også av barnas rollemodeller. Hva velger vi som voksne å kommentere, hva velger vi å dele av andres statuser og ens bilder på de ulike sosiale nettsidene kan ha betydning. Barn er nysgjerrige, og det kan hende de tar et google-søk på sine lærere, så vel som på sine foreldre. Dette kan være en ting man kan omtale på foreldremøte, for å gjøre foreldrene mer bevisste.

Ved å ha et daglig samarbeid (Olsen & Traavik, 2010), får man en arena for relasjonsbygging og mulighet for uformelle samtaler med foreldrene, noe som kan være forebyggende. Sett i sammenheng med Olsen og Traaviks (2010) samarbeidsmåter med foreldre, kan det være tegn til at ut i fra studiet utøvde lærerne problemorientert samarbeid. Hvis man har fokus på et godt foreldresamarbeid, kan man prøve å overføre mentaliseringskompetanse til foreldrene (Kvelling, 2011). Ved samhandling i mikronivået mellom foreldre og lærer kan dette gi en enklere måte å avdekke digital mobbing på (Imsen, 2012).

5.3 Klassemiljøets betydning - relasjonen mellom lærer og elev.

En god investering i det å være en god lærer, er å legge vekt på det å se og bli kjent med den enkelte eleven (Haugstad, 2014, s.17). I følge lærerne kom det tydelig frem at de var avhengige av at elevene selv kom og fortalte, dersom de eller noen andre ble mobbet digitalt. For at elevene skulle kunne føle seg trygge til å gjøre dette, mente de at det var viktig med et godt klassemiljø som de brukte mye av tiden i starten av 8.klasse på å etablere. For å skape et godt klassemiljø vil det være viktig med gode relasjoner, mellom de individene som er en del av miljøet. Ved å skape et godt miljø i klassen hvor alle blir sett, får eleven anerkjennelse fra læreren.

Dette bidrar til en økt trygghet og tillitsfølelse blant alle medlemmene i klassemiljøet (Olsen & Traavik, 2010). I følge Myklebust (2015) vil et godt klassemiljø appellere til det uformelle møtet mellom lærer og elev. Dette kan ses i sammenheng med resultatet beskrevet i kapittel 4.0, da lærerne forteller at de er avhengige av det uformelle møtet for at elevene skal komme til lærer vedrørende digital mobbing. Siden lærerne føler at den digitale mobbingen foregår mer i det skjulte, gjør at et godt klassemiljø blir vesentlig for å forebygge. For å skape det uformelle møtet er det kanskje viktig med gode relasjoner som anses som en grunnmur bygd på tillit og gjensidig respekt, om at det eleven forteller vil bli tatt på alvor og blir hørt (Olsen & Traavik, 2010).

Dersom læreren har en slik relasjon til eleven, at læreren kjenner til elevens relasjoner i hvert av de ulike miljøene som Bronfenbrenners modell (Imsen, 2012) snakker om, vil eleven oppleve en trygghetsfølelse for at læreren er der for eleven (Imsen, 2012). Samnøen (2014, s.65) forteller om mulige tegn på at et barn utsettes for digital mobbing. Deriblant er det at barnet mister interessen for skolen, slutter å omgås venner, har hyppige helseproblem eller får en endret atferd. Et viktig moment blir at lærer har fokus på dette, men en forutsetning blir at læreren har et fokus på å opprettholde kvaliteten på relasjonsbyggingen slik at man kjenner sine elever godt. Her kan det være viktig at lærer er god til å mentalisere (Kvelling, 2011), og da kanskje enklere ser disse tegnene Samnøen (2014) snakker om. Om læreren benytter sin pedagogiske verktøy til å kunne forstå og "se bak" eleven, kan det bidra til å forebygge og oppdage digital mobbing. Samtidig mener informantene at foreldrene er avgjørende i det forebyggende arbeidet, og det kan da være av betydning at personene i elevens mikro- og mesonivå (Imsen, 2012) også har mentaliseringskompetanse. Mentalisering kan på den måten bidra til et bedre samarbeid i den aktuelle elevens mesonivå (Imsen, 2012), noe som kan være av betydning for å avverge den aktuelle digitale mobbingen. Noe som også kan anses som vesentlig innenfor et godt klassemiljø, vil være utøvelsen av en autoritativ klasseledelse (Roland, 2014). En lærer som er en autoritativ klasseleder har et godt utgangspunkt når det gjelder å få til en god undervisning og en god klasseledelse, med et miljø hvor alle elevene er inkluderte. Slik kan det oppnås både faglig og sosial læring. Slik kan en autoritativ lærer trolig forebygge mot digital mobbing. Hvis læreren går frem med null aksept for digital mobbing, vil dette være med å påvirke også elevene i denne retningen. Læreren skal bry seg om elevene sine både innenfor og utenfor klasserommet, og dette kan være viktig for elevens tillitt (Olsen & Traavik, 2010).

Sett fra en annen side kan en autoritativ klasseleder (Olsen & Traavik, 2010, s.129) som kjenner sine elever, selv ta initiativ til å snakke med eleven dersom læreren mentaliserer (Kvello, 2011) seg fram til mulige tegn Samnøen (2014) snakker om. Dette kan anses som en viktig del av det å oppdage digital mobbing. I stedet for å vente til eleven selv kommer å forteller om at de eller noen andre er utsatt, vil man selv ta kontroll. Da venter ikke læreren på at det går over, eller at eleven selv sier i fra. I intervjuene mente lærerne at det var eleven selv som måtte komme å si fra, da de ikke hadde mulighet til å oppdage digital mobbing på noen annen måte. Hvis en elev er utsatt for digital mobbing, vil det være vanskelig å finne rett tidspunkt og komme for å si i fra til lærerne. Kanskje blir det heller lærerens ansvar å fange opp ulike tegn, eksempelvis dårligere faglige prestasjoner, som eleven bevisst utøver for å få oppmerksomhet. Det vil kanskje være enklere å oppdage digital mobbing dersom man da utøver autoritativ klasseledelse hvor lærer viser at man har omsorg for sine elever, men dette krever at det er et klassemiljø bygd på gode relasjoner, respekt og ikke minst tillit.

5.4 Å undervise i nettvett – ett verktøy for lærerne.

I følge Redd Barna (u.d.) har de laget nettvettsregler om hvordan barn skal bruke internett på en trygg og positiv måte. De mener det er viktig at lærer setter seg inn i elevens nettverden, hvilke sosiale medier de benytter seg av og omtalen omkring dette (Redd Barna, u.d). Som nevnt i kapittel 4.1 mener lærer A at dette ikke er en del av deres jobbeskrivelse. Her kan man se en klar forskjell fra hva miljøterapeuten tenker om temaet, hvor hun igjen har "snikprofiler" for å observere. Hun har valgt å satt seg inn i elevens nettbruk, og får slik en mulighet til å forebygge på et tidligere stadium mot digital mobbing. Lærerne forteller om samarbeidet de har med miljøterapeuten som informerer dem, som en del av sin forebygging.

Nettvett er en metode som kan være forebyggende mot digital mobbing, ved å ha samtaler med elevene om holdninger på internett (Redd barna, u.d.). Lærer A ga tydelig uttrykk for dette, ved at hun hadde samtaler med elevene om holdninger på internett, at man ikke skulle skrive beskjeder på internett som man ikke kan si ansikt til ansikt. Hennes teknikk for å komme inn på dette temaet, ble gjennom sine undervisningstimer i RLE. Sett i sammenheng med Staksrud (2013), kan man si at lærerne kanskje bør bruke mer tid på å fokusere på det som er positivt ved nettbruk. Ved heller å ha fokus på det å skrive hyggelige meldinger til hverandre, og legge ut bilder kun om de har fått godkjennelse for dette fra den det vedrører. I tillegg kan lærere opplyse og motivere til at elevene skal si ifra om noen eller en selv blir plaget på internett (Staksrud, 2013, s.123).

To av lærerne på ungdomsskolen hadde et fokus på holdninger og digitale ferdigheter i henhold til kunnskapsløftet om grunnleggende ferdigheter (Utdanningsdirektoratet, 2012: Lyngsnes & Rismark, 2007). Lærer C hadde inkludert undervisning om nettvett i sin dataundervisning, og anså dette som en proaktiv forebygging mot digital mobbing. Her kan man trekke inn Bronfenbrenners modell (Imsen, 2012) som nevnt i kapittel 2.2. For å kunne jobbe forebyggende med nettvett og holdninger for bruk av internett, bør ikke dette bare være et fokus på skolen, men også inn i andre nivåer i henhold til denne modellen. I følge Imsen (2012, s.60) vil mesonivået omhandle det å ha samhandling mellom mikronivåene rundt barnet. Man kan si at skolen og hjemmet bør ha et samarbeid hvor de har en felles forståelse for holdninger og verdier i forbindelse med bruken av digitale medier. Som vist i kapittel 5.2 kom det frem at miljøterapeuten brukte tid på foreldremøte på høsten da dette var i fokus.

I tillegg velger jeg å trekke frem kunnskapsløftet som ble innført i 2006 og den generelle delen av lærerplanen (Utdanningsdirektoratet, 2011, Kap.5). I kunnskapsløftet (Utdanningsdirektoratet, 2011, Kap.5) ble det fokus på at lærere skulle integrere grunnleggende ferdigheter inn i hvert enkelt fag. I en verden hvor databruk har blitt en del av skolen og undervisning, bør kanskje lærerne gi elevene digital kompetanse på lik linje som undervisning av andre tema. Staksrud (2013, s.144) mener at ved å gi elevene digital trening, gir man elevene en mental verktøykasse med ulike hjelpemidler for at de skal kunne ta kontroll over internettet selv. Lærer kan bruke tid i klasserommet til å forklare elevene hvordan man kan blokkere personer de blir plaget av, hvordan man sletter meldinger og hvordan man kan kontakte de ulike nettsidene for å rapporterer uønskede hendelser (Staksrud, 2013). I følge Thorvaldsen (2010) blir dette å gi elevene en god digital dannelse, som gjør de mer rustet til å ferdes i den digitale verdenen på en trygg og sikker måte. Så kan man se på dette i sammenheng med den generelle delen av lærerplanen (Utdanningsdirektoratet, 2011, Kap.5), som beskriver at lærere skal bidra til å gi elevene sosiale ferdigheter på lik linje som faglige ferdigheter. Ved å ha et felles fokus på både sosiale og faglige ferdigheter, kan man se på betydningen klassemiljø kan ha som forebyggende mot digital mobbing.

5.5 Bruken av antimobbeprogram og dens betydning.

I følge forskningen som er gjort i forhold til denne oppgaven, er det motstridende enighet om hvilket mobbeprogram som burde benyttes og som har fungert best på skolen. Skolen innførte for 5 år siden mobbeprogrammet "Alle har en psykisk helse" i stedet for "MOT til å si nei".

Den ene læreren uttrykte savn til MOT-programmet, da hun følte det var et bra verktøy som fungerte godt. Miljøterapeuten derimot mente at MOT ble mer en "happening" og var glad for at skolen hadde gått bort fra det. Programmet MOT (u.d.c.) disponerte fagfolk som kom og hadde et opplegg i noen timer, for så å dra videre. Mobbeprogrammet "Alle har en psykisk helse" derimot, må det arbeides jevnlig med hele skoleåret (Helse- & utdanningsdirektoratet, u.d). Miljøterapeuten mente helt klart at det var opp til hvert enkelt lærer å kunne se nytteverdien i "Alle har en psykisk helse", at det er et program som lærerne selv må ta i bruk og hele tiden ha med seg i sin arbeidshverdag. Miljøterapeuten mente at det ikke var alle lærerne som hadde fått til dette på en god måte eller hadde i det hele tatt fokus på det, mens andre lærere derimot brukte programmet aktivt selv i en travel skolehverdag. Dersom man ser dette opp mot annen forskning, viser Elevundersøkelsen 2008-2012 (Moen, 2012) at MOT-skolene hadde en reduksjon i antall mobbede elever, samtidig som at disse ungdommene i gjennomsnitt er bedre til å bry seg, til å si nei og til å stå imot gruppepress. Så kanskje det ikke er hvilket antimobbeprogram en skole har, men at det er et program, fokus på det, som vil være av betydning. Kanskje kan årsaken til at den ene læreren savnet MOT- programmet være, at det var faglærte som kom og hadde opplegget. Det ble avsatt tid i undervisning til at man kunne ha 1-2 timer med MOT-møte (MOT, u.d.c.). I "Alle har en psykisk helse" ligger ansvaret derimot på læreren, og for at det skal fungere bra må det bli inkludert i undervisning gjennom hele året. Programmet krever mer av læreren og dens tid, noe som de kanskje vil se på som en utfordring med at lærerens arbeidsdag allerede er fylt opp. Det er ingen fasit på hvilket program som er det beste, man ser jo også at det ligger ulike meninger til grunn hos de ansatte. Kanskje blir det til at det avhenger av hvilket engasjement hver enkelt lærer har, og dens vilje til å gi elevene et trygt og godt psykososialt liv på skolen etter Opplæringslova §9a-1 (1998).

5.6 Håndtering.

Det som er en fordel med programmet "Alle har en psykisk helse" er at det er utarbeidet i samråd med lovverk som Opplæringslova (1998), og har tydelig oversikt over hver enkelt ansattes ansvarsområde (Helse- & utdanningsdirektoratet, u.d.). Hvordan og når man skal gripe inn og hva videre arbeid vil være, dersom man oppdager at elever blir mobbet eller krenket. Som er beskrevet i Opplæringslova § 9a-3 andre og tredje ledd (1998), hvor det kommer tydelig frem hvordan lærere skal håndtere digital mobbing. Når elever går til lærer og informerer at de har blitt digital mobbet, skal lærer vise at han/hun er den tillitten verdig.

Læreren skal vise empati og engasjement, og være tydelig på at man ønsker å hjelpe vedkommende (Staksrud, 2013). Videre arbeid kan være å kontakte relevante ressurspersoner noe vi ser er i tråd med forskningsresultatet. Lærer B forteller at så raskt de har fått en henvendelse om at det har skjedd mobbing, tar de kontakt med foreldre, miljøterapeut og rådgivere. Man kan sammen med familie, venner og skolen danne tydelige regler på nettbruk, slik at man har en felles forventning og forståelse (Staksrud, 2013, s.137).

Godt skoleklima kan forebygge mot digital mobbing. Tydelig og konkrete på hvilke regler som gjelder på skolen og hvilke forventninger som ligger til grunn, bør være noe skolens ledelse, ansatte, foreldre, elevråd står sammen om (Staksrud, 2013, s.140). Etter Opplæringslova § 9a-6 (1998), er det viktig med deltakelse fra elevene selv. At de bidrar med regler for å bekjempe digital mobbing ved å delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeid med helse, miljø og trygghet på skolen. Dette var noe som også kom frem i intervjuene. Lærer B forteller at elevene selv var med på å danne trivsels- og klasseromsregler, som videre var nedfelt for klassen og stod i tråd med skolens trivselsreglement. Med en slik elevmedvirkning kan dette bidra til økt trivsel og økt tilhørighet i en klasseromssituasjon (St.meld. nr.30 (2003-2004, 2004)).

5.7 Metodekritikk.

Noe som har betydning for studiens kvalitet vil være de ulike valg som blir foretatt før og underveis (Postholm & Jacobsen, 2011). I denne forskningen ble det kun valgt informanter fra en skole, hvor resultatet kunne blitt styrket eller endret dersom det hadde blitt foretatt intervju på ulike skoler. Derav kunne det vært valgt skoler fra et større geografisk område. Det at det kun ble valgt fire informanter, var grunnet forutsetninger som tidsperspektiv og omfang i forhold til antall sider som oppgaven skulle inneholde. I forhold til størrelsen på utvalget av informanter, kan det kanskje være vanskelig å avdekke hvordan lærere arbeider forebyggende mot digital mobbing. I første omgang hadde jeg tenkt å kun intervjuere lærere, da det var de jeg anså som relevante for å besvare problemstillingen. Men i denne oppgavens tilfelle ble det også intervjuet en miljøterapeut, noe som jeg tror har hatt betydning for resultatet. Hvis jeg hadde valgt å kun intervjuere lærere, ville nok dette kanskje ha påvirket forskningsresultatet. I etterkant ser jeg at det kunne ha vært interessant og sammenlignet resultatene med en skole som ikke har miljøterapeut. Slik kunne man ha sett betydningen av en miljøterapeut som en støttespiller for lærere. Det ble valgt en skole hvor det aktivt i avisene hadde vært åpenhet om at det foregikk digital mobbing blant elevene.

At jeg visste dette når jeg valgte hvilken skole jeg skulle foreta intervjuene på, kan ha påvirket intervjuguiden og utvalg av informanter. Jeg valgte også en skole hvor det ikke er forbud mot bruk av mobiltelefon i skoletiden, noe som kan spille inn på hvor mye digital mobbing det er på skolen.

Intervjuguiden ga informantene mulighet til å komme med utfyllende svar, altså et standardisert intervju (Postholm & Jacobsen, 2013). Informantene kunne altså gå utenfor de spørsmålene som ble stilt. I forhold til miljøterapeuten, ble det endret ett spørsmål der jeg valgt å spørre om hvordan hun arbeider med eleven, i stedet for å høre hvordan hun arbeidet forebyggende som lærer. Da intervjuene fra hver informant ble transkribert ut i fra lydopptak, kan det være av betydning hvordan jeg som forsker tolket datamaterialet. Spesielt ut i fra hva som ble brukt i resultatdelen og hvilke slutninger som ble trukket. Det ble i oppgaven benyttet kvalitativ metode i stedet for kvantitativ metode. Problemstillingen for oppgaven var å bli kjent med forebyggende metoder, og jeg ønsket å finne ut hvordan lærerne arbeidet forebyggende, og hvilke tiltak de tok i bruk. Derfor falt valget naturlig på kvalitativ metode, hvor man går mer i dybden, og med en intervjuguide som er halvstrukturert kan informantene få mulighet til å utdype sine meninger og metoder (Postholm & Jacobsen, 2011). Ved en kvantitativ metode kunne jeg ha hatt ett større utvalg av informanter, men ut i fra min problemstilling tror jeg at det ble en styrke å ha kvalitativ intervjustudie i stedet for en kvantitativ studie.

Det at jeg fikk intervjuet en miljøterapeut tror jeg ble en styrke i oppgaven. Ut i fra intervjuet av miljøterapeuten, kom det tydelig frem at hun hadde vid kunnskap om barn og unges digitale livsstil, og fikk ett innblikk i hennes syn på lærernes forebygging. I forhold til dette intervjuet ble det en stor fordel og ha et halvstrukturert intervju (Postholm & Jacobsen, 2011), da miljøterapeuten hadde mye på hjerte og var godt kjent med forebyggende metoder. Selv om hun ikke arbeidet som lærer, var hun i nært samarbeid med lærere på skolen, og hun var en viktig part i både proaktiv forebygging, oppdagingsfasen og håndteringsfasen. Ut i fra dette tror jeg en svakhet vil være at jeg ikke foretok intervju på en annen skole hvor det ikke jobbet noen miljøterapeut og sett om det er forskjeller på lærernes arbeid med forebygging av digital mobbing.

6.0 Avslutning.

Ofte kan det være en vanskelig side av lærerarbeidet, å vite hvordan man skal tilrettelegge for forebygging av digital mobbing i en klasse. Forskningen viser at digital mobbing er et fenomen som foregår mye i det skjulte, og lærerne synes det er vanskeligere å oppdage enn den tradisjonelle mobbingen. Studiene i oppgaven har gitt meg interessante resultater, for å gi meg svar på min problemstilling: *"Hvordan kan lærere arbeide forebyggende mot digital mobbing av elever på ungdomstrinnet?"*.

Samfunnet er preget av en digital livsstil blant barn og unge, de vokser opp med mobiler, nettbrett og datamaskiner i tidlig alder. Bruken av disse mediene kan ikke forbyes, men som lærere kan vi hjelpe elevene med å gi de riktige verktøy for å håndtere de digitale mediene på en sikker og trygg måte. Gjennom Kunnskapsløftet (2006) er lærere pålagt å trekke grunnleggende ferdigheter inn i alle fag, noe som vi lærere må ha fokus på. I denne oppgaven kunne man se betydningen av å ha ressurspersoner, som for eksempel en miljøterapeut, som holder seg faglig oppdatert og har et stort fokus på dette med nettvett og digitale medier. At lærere og miljøterapeut har et godt samarbeid, blir et svært nyttig verktøy i forebygging mot digital mobbing. Samtidig blir det at skolen har et antimobbeprogram, et nyttig verktøy. Til tross for ulike meninger fra informantene om hvilket program som fungerte best, så hadde alle en felles mening om at det var av betydning som forebyggende tiltak.

Så må man se på læreren som et enkeltindivid. Det kan se ut til at lærere er avhengig av det uformelle møtet med sine elever i forebyggingen mot digital mobbing. Ved å være en autoritativ klasseleder styrker man muligheten for det uformelle møtet, samtidig som det gir læreren en mulighet å oppsøke en elev som kan være utsatt for digital mobbing. Dette forutsetter et godt klassemiljø, bygd på gode relasjoner og et godt samhold, basert på gjensidig respekt og tillit mellom individene i klassen. For læreren krever det å inneha en god evne til å mentalisere, som en del av sin pedagogiske plattform. Daglig samarbeid med foreldre vil også være en vesentlig faktor, da digital mobbing også foregår etter skoletid.

Med den stadig teknologiske utviklingen i samfunnet, tror jeg ikke man kan få slutt på all digital mobbing i skolen. Til tross for dette tror jeg likevel at det er vår jobb som lærere å forebygge mot digital mobbing, med å gi elevene kunnskap om bruken av digitale mediene på en trygg og sikker måte. Jeg ser i denne oppgaven, viktigheten med å etablere gode relasjoner til elevene, et godt klassemiljø, og ha et daglig samarbeid med foreldre i forebyggingen mot digital mobbing av elever på ungdomstrinnet.

Litteraturliste.

Dahl, G.H. (2015). *FUG: Foreldreutvalget for grunnopplæringen: Digital mobbing*. Hentet 12.mai 2015 fra <http://www.fug.no/digital-mobbing.147606.no.html>

Drugli, M. B. (2008). *Barn som vekker Bekymring*. 2.utg. Oslo: Cappelen Damm AS.

Haugstad, O. (2014). *Klasseledelse*. 1.utg. Kristiansand: Pedagogisk Forlag.

Helse- & utdanningsdirektoratet. (u.d.). *Psykisk helse i skolen*. Hentet 20.mai 2015 fra <http://www.psykiskhelseiskolen.no/default2.asp?id=1207>

Imsen, G. (2012). *Elevenes verden: Innføring i pedagogisk psykologi*. 4.utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Krumsvik, R. J. (2012). "Nettverkssamfunnet og skolen". I M.B. Postholm, E. Munthe, P. Haug & R.J. Krumsvik (Red), *Lærere i skolen som organisasjon* (s. 83-116). Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget.

Kvello, Ø. (2011). "Å utvikle sin identitet og finne en plass i det sosiale fellesskapet". I M.B. Postholm, E. Munthe, P. Haug & R.J. Krumsvik (Red), *Elevmangfold i skolen 5-10* (s. 163-190). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Lyngsnes, K. & Rismark, M. (2007). *Didaktisk arbeid*. 2.utg. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag AS.

Medietilsynet. (2014, 10.april). *Barn og medier (2014): Barn og unges (9-16 år) bruk og opplevelser av medier*. Hentet 23.mai 2015 fra http://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2015/rapport_barnogmedier_2014.pdf

Moen, B-E. (2012). *Holdningsskapende arbeid for å unngå hyppig mobbing og lav trivsel - MOT-skoler vs. skoler på landsbasis: Tall fra Utdanningsdirektoratets elevundersøkelse fra 2008-2012*. Hentet 18.mai 2015 fra <http://ftp.mot.no/public/motno/resultater/MOTsBetydning2012-r2.pdf>

MOT. (u.d.a). *MOT – Kort om MOT*. Hentet 2.mai 2015 fra <http://www.mot.no/om-mot/kort-om-mot/>

MOT. (u.d.b). *MOT – MOTs resultater*. Hentet 2.mai 2015 fra <http://www.mot.no/om-mot/mots-resultater/>

MOT. (u.d.c). *MOT - MOT i ungdomsskolen*. Hentet 20.mai 2015 fra <http://www.mot.no/om-mot/hva-gjor-vi/mot-i-ungdomsskolen/>

Myklebust, K. (2015). *Skjult mobbing i skolen: Jenter og de viktige relasjonene*. 1.utg. Oslo: Kommuneforlaget AS.

My story: Struggling, bullying, suicide, self harm. (2012). [Videoklipp]. Hentet 20.mai 2015 fra <https://www.youtube.com/watch?v=vOHXGNx-E7E>

NOU 2015:2. (2015). *Å høre til – Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Hentet 14.mai 2012 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/?docId=NOU201520150002000DDDEPIS&q=&navchap=1&ch=4>

Olsen, M. I. & Traavik, K. M. (2010). *Resiliens i skolen: Om hvordan skolen kan bidra til livsmestring for sårbare barn og unge. Teori og tiltak*. 1.utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Olweus, D. (2000). *Mobbing i skolen: Hva vi vet og hva vi kan gjøre*. 1.utg. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag AS.

Opplæringslova (1998). (2015, 24.april). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringslova)*. Hentet 11.mai 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven>

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblick: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. 1.utg. Oslo: Høyskoleforlaget.

Redd barna. (u.d.). *Nettvettregler*. Hentet 2.mai 2015 fra <http://www.reddbarna.no/vaart-arbeid/barn-i-norge/nettvett/nettvettregler>

Roland, E. (2014). *Mobbingens psykologi: Hva kan skolen gjøre?*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2012). *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og mestring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Samnøen, Ø. (2014). *Mobbing på digitale arenaer*. 1.utg. Oslo: Cappelen Damm AS.

St.meld. nr.30 (2003-2004). (2004). *Kultur for læring*. Hentet 18.mai 2015 fra <https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/stmeld-nr-030-2003-2004-/id404433/?docId=STM200320040030000DDDEPIS&ch=1&q>

Staksrud, E. (2013). *Digital mobbing: Hvem, hvor, hvordan, hvorfor – og hva kan voksne gjøre?*. 1.utg. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Thorvaldsen, S. (2010). "Dannelse i en digital nettalder". I M. Brekke (Red.), *Dannelse i skolen og lærerutdanning* (s. 94-106). Oslo: Universitetsforlaget.

Utdanningsdirektoratet. (2011, 21.desember). *Generell del av læreplanen: Det allmenndanna mennesket*. Hentet 18.mai 2015 fra [http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Generell-del-av-lareplanen/Det-allmenndanna-mennesket-/](http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Generell-del-av-lareplanen/Det-allmenndanna-mennesket/)

Utdanningsdirektoratet. (2012, 20.februar). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*. Hentet 18.mai 2015 fra <http://www.udir.no/Lareplaner/Forsok-og-pagaende-arbeid/Lareplangrupper/Rammeverk-for-grunnleggende-ferdigheter/>

Vedlegg 1.

Intervjuguide.

1. Hvor lenge har du jobbet som lærer og hvilke fag underviser du i?
2. Hvilke erfaringer har du med digital mobbing?
 - Hvordan opplever du det?
 - Hvis ikke, har du noe kjennskap til hva digital mobbing er?
3. Har du merket at det foregår digital mobbing blant elevene?
 - På hvilken måte?
 - Synlig?
4. Hvilke tiltak gjør skolen for å forebygge mot digital mobbing?
 - Program, kurs?
5. Hvordan jobber du som lærer forebyggende mot digital mobbing?
 - Fungere tiltakene?
 - Forskning, kurs, kollegiet?
6. Inkluderes elever til å komme med forslag til å forebygge mot digital mobbing?